

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Пахаренка Олександра Володимировича на тему «Організаційне забезпечення управління розвитком підприємницьких мереж в регіоні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент з галузі знань 07 – Управління та адміністрування

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Аспірант Пахаренко Олександр Володимирович у повному обсязі виконав індивідуальний план освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент (40 кредитів ECTS). Він успішно склав п'ять іспитів та чотири заліки з наступних дисциплін:

Заліки:

- 1) «Філософські засади та методологія наукових досліджень» - 72 бали;
- 2) «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження» - 92 бали;
- 3) «Управління проектами та програмами» - 72 бали;
- 4) «Педагогічна практика» - 95 балів;

Іспити:

- 5) «Іноземна мова для аспірантів (англійська мова)» - 75 балів;
- 6) «Операційний менеджмент» - 75 балів;
- 7) «Економіко-математичні методи та моделі» - 80 балів;
- 8) «Прийняття управлінських рішень» - 90 балів;
- 9) «HR-менеджмент» - 75 балів.

Всі заплановані види робіт було виконано своєчасно. Здобувач плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Актуальність даного дослідження обумовлена важливим значенням підприємницького сектору для економічного розвитку регіонів країни. На початок 2022 року підприємницький сектор забезпечував до 75% від загальної зайнятості населення країни. Підприємництво вносило вагомий вклад у розвиток місцевих громад, інвестуючи у соціальні проекти, спонсоруючи культурні та спортивні заходи, підтримуючи благодійність. Але поряд з цим довоєнний розвиток підприємницького сектору характеризувався цілою низкою перешкод, серед яких: бюрократичні процедури та складність адміністративних процесів; високі податки та регуляторні обмеження; відсутність належної фінансової підтримки та обмежений доступ до кредитних ресурсів. Це ускладнювало розвиток підприємницького сектору та сформувало ризик значного зменшення зайнятості в регіонах та економічної нестабільності. У такій ситуації ефективний розвиток підприємницьких мереж в регіонах стає критично важливим кроком для підтримки та стимулювання розвитку підприємництва в Україні.

У сучасних умовах підприємницькі мережі здобувають все більшу популярність і стають необхідною складовою ефективного бізнесу. Вони дозволяють суб'єктам господарювання об'єднуватися, спільно працювати над розвитком бізнес проектів та залученням нових можливостей. Розвиток підприємницьких мереж в регіонах забезпечує ряд переваг. Вони допомагають залучати інвестиції та створювати нові робочі місця, що підтримує економічне відродження регіонів. Підприємницькі мережі дозволяють об'єднувати ресурси та знання місцевих підприємців, що сприяє інноваційному розвитку та підвищує конкурентоспроможність регіональних підприємств.

Україна, як країна з великим потенціалом регіонального розвитку, має унікальну можливість використати переваги розвитку підприємницьких мереж в регіонах для забезпечення рівномірного та сталого розвитку країни в цілому.

Метою і завданням дослідження є подальший розвиток теоретичних положень, удосконалення методичного інструментарію та розробка практичних рекомендацій із забезпечення розвитку підприємницьких мереж в регіоні.

Поставлена мета в дисертації зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- уточнити сутнісні характеристики та економічний зміст дефініції «підприємницька мережа» на основі формалізованих та міждисциплінарних підходів наукового пізнання;

- обґрунтувати класифікаційні аспекти підприємницьких мереж шляхом систематизації та розрізнення модифікацій мережевої взаємодії;

- аргументувати систему факторів впливу на формування та розвиток підприємницьких мереж, зокрема в Україні, і визначити особливості підприємницької діяльності, які негативно впливають на цей процес у довоєнний період;

- визначити завдання формування та розвитку підприємницьких мереж;

- здійснити емпіричну оцінку ефективності функціонування мережевих підприємств машинобудівної галузі в Харківському регіоні;

- удосконалити підхід до ідентифікації стадій життєвого циклу мережевих підприємств;

- розробити методичний підхід до визначення ефективної стратегії розвитку підприємницьких мереж машинобудівної галузі Харківської області.

Об'єктом дослідження є процес управління розвитком підприємств мережевого типу.

Предметом дослідження є теоретичні положення та практичні підходи із методичного забезпечення формування та розвитку мережевих підприємств в регіонах на прикладі машинобудівної галузі Харківської області.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: аналізу, синтезу, логічного узагальнення; контент-аналізу; метод орієнтованих графів; метод експертного оцінювання; метод головних компонент; правило Фібоначчі; метод інтегрального оцінювання; метод асоціативних нейронних мереж; тест Грейнджера; метод Діккі-Фуллера; метод нечітких множин; метод регресійного аналізу; матричний метод; метод кластерного аналізу; метод дерева рішень.

Поставлені завдання вирішено з використанням комп'ютерних пакетів прикладних програм TextAnalyst, Statistica, Deductor, EViews.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до основних положень Національної економічної стратегії на період до 2030 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179), Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України (затверджена Указом Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021), Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р).

4. Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів та їх новизна.

Особистий внесок дисертанта та наукова новизна отриманих результатів полягає в подальшому розвитку теоретичних положень, удосконаленні методичного інструментарію та розробці практичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку підприємницьких мереж в регіоні.

Найбільш важливі результати дослідження, що містять елементи наукової новизни, полягають в наступному:

удосконалено:

– методичний підхід до вибору ефективної стратегії розвитку мережевих підприємств, який на відміну від існуючих, дозволяє визначити стратегічне положення організації в мережевій взаємодії, оперуючи системою факторів та показників у розрізі: стадій життєвого циклу мережевого підприємства, його фінансово-економічного стану, ефективності управління мережевою взаємодією, факторів впливу зовнішнього середовища. Це дає змогу визначити перспективні напрямки розвитку мережевих підприємств та здійснювати їх корегування з огляду на вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища;

– інструментарій оцінювання ефективності функціонування мережевих підприємств, який, на відміну від існуючих, дозволяє провести комплексну оцінку на основі поєднання фінансово-економічних показників з компонентами синергетичного ефекту, рівень яких характеризує якісні параметри ефективності управління підприємницькою мережею. Використання інструментарію дозволяє визначити джерела виникнення синергетичного ефекту та рівень його прояву, сильні та слабкі сторони в управлінні мережею;

– підхід до ідентифікації стадій життєвого циклу мережевих підприємств, який, на відміну від існуючих, дає змогу визначити пріоритетні компоненти синергетичного ефекту, які представляють першочергові напрямки підвищення ефективності управління мережевою взаємодією підприємств. Розуміння стадій життєвого циклу допомагає передбачувати зміни та виокремлювати пріоритети підприємницької діяльності, підвищувати конкурентоспроможність;

дістали подальшого розвитку:

– інтерпретація економічної сутності поняття підприємницької мережі, яке базується на комплексному врахуванні: етапів розвитку мережевих форм підприємництва, функціонального призначення та особливостей інтеграційних зав'язків підприємницької мережі; форм управління та природи квазіінтеграційних зав'язків; відмінності з інтеграційними

підприємницькими об'єднаннями. На відміну від існуючих таке формулювання змісту базується на комплексному підході, забезпечує більш повну та глибшу характеристику підприємницьких мереж. Сприяє яснішому розумінню, системному аналізу та практичному застосуванню концепцій та методів, пов'язаних з підприємницькими мережами;

– багатокритеріальна класифікація підприємницьких мереж, яка доповнена такими ознаками як: функціональне призначення інтеграції; рівень квазіінтеграційних зв'язків та їх сталість, форма, структура; життєвий цикл та строковість квазіінтеграційних зв'язків; розмір учасників підприємницьких мереж; характер входу в мережу; територіальна приналежність та спеціалізація мережевих партнерів. Запропонована типологізація ґрунтується на урахуванні сталих та змінних параметрів мережевих зв'язків, що розширює наше розуміння підприємницьких мереж та сприяє створенню більш гнучких стратегій та методів управління ними;

– ієрархічна структура завдань формування та розвитку підприємницьких мереж яка, на відміну від існуючих, враховує переваги та можливості синергетичного ефекту квазіінтеграційних зв'язків за рахунок спільної господарської діяльності мережевих учасників для досягнення кращих результатів, порівняно з тим, що підприємства могли б досягти самотійно. Це дозволяє структурувати процес управління та визначити пріоритети для координації зусиль і досягнення максимальної ефективності;

– система деструктивних чинків довоєнного розвитку підприємницьких мереж в Україні, яка відчутно відрізняється від уже існуючих тим, що ґрунтується на визначенні інституціональних та конвенціональних особливостей підприємницької діяльності в країні, враховуючі можливості досягнення синергетичного ефекту через розбудову квазіінтеграційних зв'язків. Такий аспект дослідження може бути основою для розробки стратегій та політик, спрямованих на

подолання обмежень і створення сприятливого середовища для успішного функціонування підприємницьких мереж в Україні.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових результатів, одержаних О. Пахаренко при проведенні досліджень за темою дисертаційної роботи, забезпечується коректним та фаховим використанням сучасної методології економічної науки, зокрема, комбінуванням різних методів, використанням міждисциплінарного підходу та результатів емпіричних досліджень. Цінність дисертаційної роботи полягає у кваліфікованому теоретичному аналізі та висвітленні проблеми, професійному використанні результатів статистичних даних, що дозволило автору сформулювати і представити до захисту низку важливих результатів, які мають наукову новизну в галузі організаційного забезпечення управління розвитком підприємницьких мереж в регіонах. Удосконалено типологізацію підприємницьких мереж за такими класифікаційними критеріями як: функціональне призначення інтеграції підприємницької діяльності; рівень квазіінтеграційних зв'язків та їх сталість, форма, структура; життєвий цикл та строковість квазіінтеграційних зв'язків; розмір учасників підприємницьких мереж; характер входу в мережу; територіальна приналежність та спеціалізація мережевих партнерів. Доведено, що ключовими перевагами підприємницьких мереж є досягнення позитивного синергетичного ефекту економічної діяльності, взаємовигідний обмін ресурсами та інноваціями, а також адаптація до змін у зовнішньому середовищі. Досліджено систему завдань організації бізнесу через розвиток квазіінтеграційних зв'язків та визначені основні функціональні аспекти підприємницьких мереж. Обґрунтовано сутність причинно-наслідкових зв'язків між завданнями формування та розвитку підприємницьких мереж. Обґрунтовано систему факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища

підприємницької діяльності на розвиток квазіінтеграційних зв'язків та мережацію бізнесу.

Шляхом використання експертного методу запропоновано систему показників кількісної оцінки ефективності функціонування підприємницьких мереж машинобудівної галузі Харківської області з урахуванням різних напрямків синергетичного ефекту. Запропоновано методичний підхід для оцінювання ефективності функціонування підприємницьких мереж в межах управлінського підходу, який базується на виокремленні стадій життєвого циклу мережевого підприємства.

Висновки та пропозиції дисертаційної роботи є обґрунтованими. Текст роботи добре структурований та вирізняється високим рівнем методологічної культури.

6. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Практичне значення одержаних результатів полягає в конкретизації системи показників оцінювання ефективності функціонування мережевих підприємств; визначенні компонент синергетичного ефекту економічної діяльності, які представляють пріоритетні напрямки управління мережевою взаємодією, за рахунок яких можливе забезпечення конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємств-учасників підприємницьких мереж; визначенні ефективних стратегічних напрямків управління економічною діяльністю учасників підприємницької мережі.

Зокрема, запропонована класифікація підприємницьких мереж, яка базується на системному підході, використовується в роботі ТОВ «Вадарт Груп» (довідка № 08-72/54 від 10.10.2023 р.), інструментарій оцінювання ефективності функціонування мережевих підприємств застосовується в діяльності ТОВ «Правекс Груп» (довідка № 45/25 від 24.10.2023 р.). Крім того, окремі положення дисертаційної роботи використовуються при підготовці фахівців першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти при викладанні дисциплін «Інфраструктура

підприємницької діяльності», «Управління підприємницькою діяльністю», «Інноваційний розвиток підприємств», виконанні випускних кваліфікаційних робіт магістрів у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна (акт про впровадження від 15.09.2023 р.); при підготовці фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» (освітня програма «Торговельний менеджмент») при викладанні дисциплін «Антикризовий менеджмент», «Креативний менеджмент», «Інвестиційний менеджмент» в Українській інженерно-педагогічній академії (довідка про впровадження № 50-1/1 від 03.11.2023 р.).

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Результати дисертації опубліковані у 17 наукових працях, з яких 11 статей, у тому числі 10 статей у наукових виданнях України (входять до наукометричних баз даних), 1 у науковому фаховому виданні інших держав, що індексується у міжнародній наукометричній базі «Scopus» і 6 матеріалів тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації.

Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Пахаренко О. В. Концептуальні основи управління мережевими сервісними структурами // Соціальна економіка. 2016. Вип. 52 (2). С. 126-129. (0,73 друк. арк.).

2. Pakharenko O. V. Features of civil protection implementation in the context of the local self-government reforming in Ukraine // Соціальна економіка. 2017. Вип. 53 (1). С. 101-109. (0,69 друк. арк.).

3. Пахаренко О. В. Оптимізація мережових структур у сфері цивільного захисту України // Соціальна економіка. 2018. Вип. 55. С. 142-153. (0,71 друк. арк.).

4. Дикань В.В., Пахаренко О.В. Розробка структурно-функціональної моделі реалізації методичного підходу до оцінки ефективності функціонування бізнес-мереж // *Economics of Development*. 2019. № 18(4). С. 41-49. (0,81 друк. арк., особисто автору належить 0,41 друк. арк.; *Особистий внесок здобувача*: обґрунтовано етапи та механізм оцінювання ефективності функціонування підприємницьких мереж).

5. Пахаренко О.В. Дослідження змісту економічної категорії «мережеві структури» // *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 4. С. 282-293. (0,92 друк. арк.).

6. Пахаренко О.В. Удосконалення підходу до оцінки синергетичного ефекту мережевої взаємодії підприємств // *Економічний простір*. 2020. № 164. С. 96-100. (0,59 друк. арк.).

7. Пахаренко О.В. Ієрархічна модель показників оцінювання ефективності функціонування підприємницьких мережевих структур // *Вісник Хмельницького національного університету*. Серія: Економічні науки. 2020. № 4, Том 2. С. 166-170. (0,65 друк. арк.).

8. Пахаренко О.В. Оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на розвиток підприємницьких мереж в Україні // *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. Вип. 7-8 (284-285). С. 86-93. (0,65 друк. арк.).

9. Дикань В.В., Пахаренко О.В. Моделювання інтервалів життєвого циклу для оцінки розвитку підприємницьких мереж // *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 2. С. 202-210. (0,77 друк. арк., особисто автору належить 0,39 друк. арк.; *Особистий внесок здобувача*: обґрунтовано змістовність ключових етапів життєвого циклу організації, побудовано підхід до ідентифікації фаз життєвого циклу мережевих підприємств, оцінено компоненти синергетичного ефекту мережевої взаємодії).

10. Пахаренко О.В. Методичний підхід до визначення стратегії розвитку мережевих підприємств в Україні // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2022. № 78-79. С. 97-104. (0,98 друк. арк.).

Публікації у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку:

1. Dykan V., Pakharenko O., Saienko V., Skomorovskyi A., Neskuba T. Evaluating the efficiency of the synergistic effect in the business network // Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR). 2021. Vol. 8(1). P. 51-61. (USA. Scopus). (1,40 друк. арк., особисто автору належить 0,28 друк. арк.; *Особистий внесок здобувача*: запропоновано підхід до визначення та оцінки компонент синергетичного ефекту мережевої взаємодії підприємств, проведено оцінку по мережевих підприємствах машинобудівної галузі в Харківській області).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Дикань В.В., Пахаренко О.В. Етапи реалізації методичного підходу до оцінки ефективності функціонування бізнес-мережі на підприємстві // Економіка, менеджмент та аудит: сучасні проблеми, перспективи та напрями розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (22 лютого 2020 року). Львів : ЛЕФ, 2020. С. 71-74. (0,24 друк. арк., особисто автору належить 0,12 друк. арк.; *Особистий внесок здобувача*: обґрунтовано фактори, що характеризують ефективність функціонування підприємницької мережі).

2. Пахаренко О.В. Концептуальні підходи щодо сутності економічної категорії «бізнес-мережа» // Формування ефективних механізмів управління в умовах трансформації соціально-економічних систем: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (12 березня 2020 року). Харків, 2020. С. 59-62. (0,23 друк. арк.).

3. Пахаренко О.В. Контент-аналіз підходів щодо тлумачення економічного змісту поняття «мережеві структури» // Управлінська діяльність: досвід, тенденції та перспективи : матеріали II Всеукраїнської

науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (24 квітня 2020 року). Харків: ХНУБА, 2020. С. 152-154. (0,14 друк. арк.).

4. Пахаренко О.В. Класифікаційні аспекти мережевих підприємницьких структур // Сучасна наука: проблеми, перспективи, інновації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції викладачів, практичних працівників, молодих учених та студентів (11-12 листопада 2020 року). Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2020. С. 306-309. (0,23 друк. арк.).

5. Пахаренко О.В. Особливості управління мережевою взаємодією залежно від стадії життєвого циклу підприємств // Інноваційна парадигма розвитку економіки, фінансів, обліку та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (15 вересня 2021 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2021. С. 54-55. (0,14 друк. арк.).

6. Пахаренко О. Стратегії розвитку мережевих підприємств в Україні // Проблеми та перспективи інноваційного розвитку територій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (28 жовтня 2022р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. С. 136-141. (0,32 друк. арк.).

Апробація матеріалів дисертації.

Основні положення і результати дослідження пройшли апробацію на 4 міжнародних і 2 всеукраїнських науково-практичних конференціях: Економіка, менеджмент та аудит: сучасні проблеми, перспективи та напрями розвитку (Львів, 2020). Формування ефективних механізмів управління в умовах трансформації соціально-економічних систем (Харків, 2020). Управлінська діяльність: досвід, тенденції та перспективи (Харків, 2020). Сучасна наука: проблеми, перспективи, інновації (Вінниця). Інноваційна парадигма розвитку економіки, фінансів, обліку та права (Полтава, 2021). Проблеми та перспективи інноваційного розвитку територій (Харків, 2022).

8. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

9. Оцінка структури, мови та стилю дисертації.

Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та є доступним для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму, здійсненому автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам відповідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341).

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, за якою вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Пахаренка Олександра Володимировича на тему «Організаційне забезпечення управління розвитком підприємницьких мереж в регіоні» відповідає спеціальності 073-Менеджмент. Здобувачем повністю виконано освітню і наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

**11. Результати обговорення та проведення презентації.
Рекомендація дисертації до захисту.**

Здобувач Пахаренко Олександр Володимирович представив результати свого дисертаційного дослідження на розширеному засіданні кафедри управління та адміністрування Навчально-наукового інституту «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (протокол № 23 від 21.05.2024 року) у формі презентації та наукової дискусії. Дисертаційна робота Пахаренка Олександра Володимировича на тему «Організаційне забезпечення управління розвитком підприємницьких мереж в регіоні» відповідає вимогам, передбаченим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44).

Враховуючи високий рівень виконаних досліджень, актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їх наукове та практичне значення, рішенням розширеного засідання кафедри управління та адміністрування Навчально-наукового інституту «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна було ухвалено, що дисертація Пахаренка Олександра Володимировича на тему «Організаційне забезпечення управління розвитком підприємницьких мереж в регіоні» рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073-Менеджмент з галузі знань 07 – Управління та адміністрування.

В.о. завідувачки кафедри управління
та адміністрування ННІ
«Каразінська школа бізнесу»
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна,
доктор економічних наук, доцент

Вікторія ТРЕТЯК